

3. **Нині офіційно зареєстрованих громад вірмен-католиків в Україні немає.** Про одну з них нібито діючу у Львові без реєстрації ЛИШЕ говорять. Чи ж є вона, а чи ж немає навіть у Держдепрелігії України, де проводиться їх реєстрація, сказати не можуть. Українські греко-католики говорять ще про нібито наявні дві громади вірмен-католиків - у Кам'янці-Подільському та Харкові.
4. Зважаючи на те, що Ватикан нині негативно ставиться до феномену уніатизму, вважаємо **безпідставними сподівання на відродження Вірмено-Католицької Церкви в Україні.** В Україні нині взагалі відсутні представники вірмено-католицького кліру, які взялися б до цього відродження. *Пристапивши до створення на базі Української Асоціації релігієзнавців Всеукраїнської Ради релігійних меншин, ми спробуємо відшукати членів офіційно невизнаних громад ВКЦУ і налагодити з ними діалог, запросити їх до участі в роботі цієї Ради.*
5. Враховуючи постійне новорічне обмеження фінансування Відділення релігієзнавства й оплати праці працюючих (нині – 0,5-0,7 окладу), скорочення його штату із 36 до 15, науковий колектив не може взяти на себе, як це вимагає одержана Постанова ВРУ, дослідження ще й всього поконфесійного життя країни, зокрема й вірмено-католицизму, бо ж маємо нині у нас в країні вже понад сотню релігійних течій. Ми маємо зв'язки лише з найбільш чисельними. Враховуючи розширення конфесійної мережі, складність міжконфесійних відносин, які потребують постійно їх толерантизації, потрібно було б утворити в структурі Відділення спеціальний відділ *конфесіології релігії.*
6. Відділенням у 2002 році було видруковано брошуру «Вірменська Церква в Україні» авторства нашої пошукачки Ірини Гаюк. В 2003 році вона захистила кандидатську дисертацію на цю ж тему. В часописі «Релігійна панорама» №5 за 2008 рік в Сторінці конфесій видруковано статтю «Вірмено-Католицька Церква». У томі «Релігійні меншини України» в 2011 році нами видруковано параграф «Вірмено-Католицька Церква в Україні». *Вже написані статті про Вірмено-Католицьку Церкву взагалі, Вірмено-Католицьку в Україні і її останнього главу архієпископа Діонізія Каєтановича й передані до першого тому «Української Релігієзнавчої Енциклопедії», видрук якої, при наявності коштів, нами заплановано на 2017 рік.*
7. Взагалі ж дослідженням історії і природи Вірмено-Католицької Церкви як окремого конфесійного феномену нині у Відділенні ніхто не займається. *Хібащо будемо досліджувати ВКЦУ (п.н.с. Яроцький П.Л. та ст..н.сп. Недавня О.В.) при вивченні феномену християнського уніатизму в плановій темі з проблем релігійної ідентичності.*
8. У Львівському Музеї релігії на травневій 2017 року міжнародній науковій конференції, співорганізаторами якої вже 26 років поспіль є Відділення релігієзнавства ІФ НАНУ та Інститут археографії ім. М.Грушевського, буде виголошено *два повідомлення, присвячені Вірмено-Католицькій Церкві України.* Якщо знайдуться доповідачі, то організуємо роботу спеціальної секції.

Керівник Відділення релігієзнавства ІФ НАНУ проф. А.КОЛОДНИЙ

4. В 4 НАУКОВО –ЕКСПЕРТИНА ОЦІНКА ЕЗОТЕРИЧНОГО ВЧЕННЯ Лариси ДМИТРІЄВОЇ

Ознайомилися із надісланими віце-президентом НАН України В.І. Пирожковим для експертизи матеріалами про Ларису Дмитрієву, перемовини щодо її особи із релігієзнавцями із Москви. Відразу ж радимо Вам, Вікторе Івановичі, *не вплутуватися в ситуацію щодо неї, сказати, що то далеке від Вашого наукового фаху, наукової спеціалізації, а відтак Ви не можете дати наукову оцінку праць Дмитрієвої.* Бо ж Вашим ім'ям потім будуть так козиряти, як тими знаннями особами, рецензії яких надіслали Вам, а

Ви – нам. Рецензенти ці із гучним ім'ям за своїм науковим фахом, громадським статусом, але зміст ними написаної чи підписаної рецензії засвідчує нерозуміння ними того, що пропонує Дмитрієва. Серед рецензентів фізико-математики, економісти, екологи, медики, психологи, технологи, педагоги, хіміки, інші, але жодного історика, філософа, релігієзнавця, які можуть сказати дещо професійно (може й сказали, а їх не рекламують і їх рецензії не надсилають). Є дещо спільне у змісті рецензій, що засвідчує можливу підготовку/надходження, як образно кажуть, їм якоїсь схвальної «кози». Бо ж для того, щоб оцінити написане Дмитрієвою, треба, по-перше, знати її попередників - праці Реріхів, Блаватської (а чи треба то їм, як і Вам), а по-друге – добре знати й християнство, зокрема новозавітні твори Біблії. Рецензії засвідчують незнання їхніми авторами біблійних творів, бо ж про з'яву якогось Спасителя для євреїв йшла мова і в деяких старозавітних книгах, а не тільки в новозавітних.

То ж маємо Вам сказати насупне:

1. Вчення Л. Дмитрієвої нічого спільного з наукою не має. Сама вона твердить, що ці знання не відносяться суцього до філософії, науки чи релігії, що то є якийсь синтез всіх видів пізнання світу, зорієнтованих не стільки до інтелекту, а насамперед до інтуїції. Сказано, що це знання подається в алегоричній формі. То ж у вченні Дмитрієвої маємо один із виявів езотеричного вчення, яке дає вифантазоване містичне уявлення про світ і можливі магічні способи спілкування з ним, підпорядкування його своїм інтересам. Езотерику характеризує наявність чисельних її течій (одна із них - це лінія Реріхів-Блаватської-Дмитрієвої). Вчення Дмитрієвої саме по собі не є оригінальним, а є своєрідним продовженням, перефразуванням того езотеризму, який був вже до неї, вчення, якимсь передане в поетичних ритмах, в синтезі, як сама пише, філософії, музики і формул східного вчення, у світлі вифантазованої Шамбали. Подеколи вчення Дмитрієвої подається як синтез сучасної науки і Вчення Шамбали, хоч при цьому не розкривається зміст поняття «сучасна наука». Питання: хто за фахом є Дмитрієва – фізик, астроном, біолог, хімік, історик, економіст, хтось інший? Чи ж може одна особа нині досягнути весь зміст навіть із однієї із названих галузей знання? І що то за своїм змістом є світогляд людства, до якого Дмитрієва прагне привести всіх землян?

2. Дивним є те, що до розкриття феномену Шамбали не вдаються ті, хто, як то кажуть, поруч з нею в Індії чи інде творять свої вчення, знаходяться біля вершин Гімалаїв. А тут, бачиш, знайшлися такі на російських теренах (Реріхи, Блаватська, Дмитрієва...). Ця концепція дещо близька до «руського мира» патріарха РПЦ Кирила. Дивись, гімалайське вчення розшифрувалося і відкрилось через представників Росії, висловлене насамперед російською мовою. Відтак Росія – країна одкровення. Вчення Дмитрієвої – російськомесійне. Згубним є підхід переважно російських з високим титулами рецензентів, які у своєму поверховому славословії так і не засвідчили те, що вони читали ту понадтисячсторінкову працю езотерички, що конкретно в ній їм імпонує і вони його сприйняли б необхідним для реалізації в соціумі. Звучить заклик до поєднання вчення Христа і Шамбали, а як це зробити, що це дасть людству, то цього немає. Нині наявно багато загрозливих глобальних проблем, а Дмитрієва про них нібито й не знає.

3. Науковий підхід до аналізу використання Л. Дмитрієвою новозавітного вчення свідчить про тенденційність і обмеженість нею знань його. Дмитрієва прагне проникнути в езотеризм євангельських текстів. При цьому вона концентрує увагу на тому, скільки років жив і коли творив своє вчення Христос. Це нібито є особливо принциповим. Головне - саме вчення Христа, а не те в 33, а чи ж в 46 років воно було проголошене (до речі, чомусь звучить лише Христос, а не Ісус). При цьому Дмитрієва користується переважно Євангелією від Луки, а інші у неї поза якоюсь спеціальною увагою. А між тим Лука Ісуса Христа ніколи навіть не бачив. Він був лікарем при Павлі, званим як апостол. Чому «як апостол», бо ж Павло не був серед тих 12 апостолів, які були при Ісусі, не знав живого Ісуса. Він, як це свідчать «Дії апостолів», на початках взагалі був гонителем

християн. І ось одного разу біля Дамаску нібито в якийсь чудовий спосіб Ісус з'явився йому, мав з ним розмову. Внаслідок цього *Савл став Павлом*, а зрештою був визнаний Апостолом. Крім Павла, в деяких течіях неохристиянства були свої нові апостоли, зокрема в Новоапостольській Церкві і в Церкві Ісуса Христа Святих останніх днів (мормонів). Ці апостоли залишаються поза увагою Дмитрієвої.

То ж вважаємо, що написане Лукою (а чи Лукою, то також треба ще довести, бо ж пишуть Євангелія ВІД Луки і це слівце *від* ніхто не розшифрує) не треба приймати беззастережно. При уважному прочитанні перших параграфів Євангелії від Луки бачимо, що сам автор говорить, що він вирішив своїми словами переповісти те, що йому розповідали інші. Відтак Євангелія Луки є розповідь інших, а не одкровення Луці самого Ісуса Христа. Якщо вже й шукати одкровення, то в євангеліях Матвія й Івана, які були апостолами. А брати сказане Лукою за основу своїх суджень про Ісуса не зовсім коректно. Прочитуємо його за текстом: «Через те, що багато хто складати оповідь про справи, які сталися між нами, як нам ті розповідали, хто спочатку були самовидцями й слугами Слова, тому й я, все від першої хвили докладно розвідавши, забажав описати за порядком для тебе, високодостойний Теофіле» (Лк 1:1-3). Розвідати від інших, а не сказати від себе.

Ще одне. У Новому Завіті взагалі відсутня якась конкретна дата – рік, день і місяць народження Ісуса Христа. Ось лише щодо дати розіп'яття, то сказано, що то відбулося десь 14 чи 16 нісана за єврейським місяцем і в час єврейської Пасхи, коли відбулося затемнення Сонця. Саме на основі цього вирахували можливий рік смерті Ісуса, а вже від цієї дати йшли до визначення року народження (мінусували 33 назад). То ж ця гра на датах і роках життя, до якої вдається Дмитрієва, не варта особливої уваги. Варто займатися аналізом самотності вчення Ісуса, а не дат.

При цьому важливим був би пошук джерел того, чим займався Ісус до 30 своїх років, чи бував він в Індії тощо. Радили б тій же Дмитрієвій не лише подавати своє бачення «цих років», а й висловити відношення до бачення їх іншими. Що стосується цього, то в Росії видрукувані праці Б.Пилата «От Иисуса к Мессии» (М., 2008), К. Херстена «Иисус жил в Индии» (М., 2007), Дж. Данн «Новый взгляд на Иисуса. Что упустил поиск исторического Иисуса» (М., 2009) и др. У нас в Україні в 2002 році опубліковано працю співробітника Відділення релігієзнавства П.Павленка «Ісус Христос – постать історії».

Л.Дмитрієва прагне засвідчити космічність знань Нового Завіту, довести, що створене Христом вчення старше 2000 років. Знаємо, що останнім часом поширюється концепція Ісуса як прибульця з Космосу (тут праці білоруського дослідника Н.Зайцева, книга Е.Ерзуяна «Загадки воскресения Иисуса Христа. Инопланетяне в Библии» (РнД, 2006)). Бо ж Ісус землянам прямо говорить: ви – від нижніх, я від вишніх, ви від цього світу, а я не від нього. Дехто витлумачує німби на головах Ісуса й Апостолів (а потім і святих) як скафандри. Віфлємська зірка, яка з'явився на небі при народженні Ісуса і не рухалася, то нібито був космічний об'єкт, з якого з'явився Ісус. Та й сама Дмитрієва говорить про Ісуса як «посланця Ранкової зорі».

Христологія має нині сотні значимих (якщо далеко не більше) праць про Ісуса Христа. Дмитрієва мала б їх знати, якщо вже стала писати про Ісуса Христа, враховувати вже написане науковцями, а не вигадувати сто першу і видавати її за якесь одкровення в останньому рахунку. Треба відійти від принципу церебральної гігієни Конта: не читай те, що пишуть інші – пиши своє. Але ж тоді і твоє ніхто не читатиме. До того ж, як писано в Євангелії від Івана, «багато є іншого, що Ісус учинив. Але думаю, що коли б написати про все те зокрема про кожне, то й сам світ не вмістив би написаних книг (Ів 21-25).

Л. Дмитрієва не враховує ще й те, що останнім часом багато написано про Христа як «вчителя» громади «Нового завіту», це б то Кумранської спільноти, яка діяла на березі Мертвого моря десь в першому столітті до і нашої ери. Її вчення багато в чому співзвучне з християнським. Тут вартою уваги є біля вісімсотсторінкова монографія Олександра Владимірова «Кумран и Христос» (М., 2002).

4. Варто уважніше проглянути праці Дмитрієвої на предмет згадки нею в якийсь спосіб України, а також місійної ролі щодо неї Московії, щоб відповідно зреагувати.

5. У видрукуваному нами 8-му томі «Історії релігії в Україні» - «Нові релігії України» ми видрукували параграфи «Жива етика або Агні-Йога» (це –Реріхи) і «Теософське товариство» (це – Блаватська). В Україні Реріхівські групи є в низці великих міст. Міжнародний центр Реріхів знаходиться в Москві. Київське Теософське товариство ім. Г.С.Сковороди утворене в 1995 році на основі об'єднання наявних і діючих до цього теософських груп. В Київській групі нині десь більше 50 членів. Вплив на них Дмитрієвої ми не виявили. Можна ще робити деякі застереження, але гадаю, що й цих досить для того, щоб не реагувати на надіслані матеріали про Дмитрієву, а не її писання.

Керівник ВР ІФ НАНУ проф. А.Колодний

4 В5. Експертний матеріал з приводу Громади дзенмайстра С.Бугаєва

Означена Вінницька Громада, як і діючі в деяких інших містах України громади цієї конфесії – Полтава, Дніпро, Харків, Одеса, Житомир, Київ, Старокостянтинів та Хмельницький, існують в Україні вже біля десяти років. Відтак реєстрація цієї Громади просто офіційно зафіксує факт наявності її, а водночас дещо спростить вирішення деяких питань діяльності бугаєвців. Хоч в надісланих документах говориться про наявність біля 50 членів у спільноті, але заявку на реєстрацію подало 10 осіб, середній вік яких дещо більший 47 років. Звідси видно, що Громаду в 2006 році формували молоді люди, для яких традиційні церкви виявилися чимось непривабливими, а нове, як для України, східне вчення постало для них цікавішим і таким, що задіявало молодих людей у практику медитацій, орбіту духовних практик без звертань при цьому до надприродного в баченні традиційних для України конфесій. Маючи вже більше десяти років своєрідного стажу в Громаді бугаєвців, вони вже певне не здатні сприйняти інші конфесійні вчення. Цьому протистоятиме наявна відмінність між східними і, скажемо так, західними релігіями. Не зареєструеш – діятимуть без реєстрації, як це було з 2006 року.

Тепер щодо Статуту Громади Дзен майстра Сергія Бугаєва. Насамперед його варто відредагувати українською мовою. Статут, як і додані до нього документи, не дають можливості сприймати Громаду саме як релігійну організацію. Маємо зібрання-описання для духовних практик, а не для суто релігійної діяльності. Навіть коротко не подається зміст сповіданого Громадою віровчення, обрядових практик, хоч організатори Громади претендують на реєстрацію своєї спільноти саме як релігійної. Можливо це тому, що маємо вінігрет у виконанні Сергія Бугаєва, який поєднав механічно Тантру і Чань-буддизм. Я ж бачу цю Громаду (на основі її документів) як спільноту духовних практик. Скоріше її можна було б зареєструвати через Мінюст як громадську організацію.

Нині, коли фашистська Росія розв'язала і веде війну проти України, реєструвати офіційно російську спільноту на наших теренах, Громаду з очоленням російським гуру – коїти зло проти нашого народу. На 4-й сторінці тексту-додатку говориться про необхідність зрозумілості «для русского человека» тих слів, які прийшли до нас зі Сходу, говориться також про необхідність говорити «чисто по-русски», «привычным русским словом»... І це в Україні, для якої мовне питання є гострим. Говорячи про все це «русское», при цьому наголошується в документі: «у нас всегда на Руси». Де це у Вас і що то за Русь? Так неогітлерівець Путін говорить, для якого Україна як самостійна держава не існує. А назву Русь (треба знати) вкрав у нас для Московії Петро І.

В іншому місці тексту читаємо: «Но так и было, даже на Руси у нас было, если почитать наших русских классиков, даже часто наши русские купцы приходили к старцам...». То ж радимо членам Громади їхати туди, де все означене буде дійсно «нашим». Але за прізвищами організатори Громади в більшості є українцями. То ж питання: чому чуже для них стало рідним?